

TRIANONI MESE

A túloldalról nézve nem is olyan hosszú a sor a posta előtt. A sorbanállók betartják a másfél-két méter távolságot egymás közt, emiatt kunkorodik a kanyaron is túl. Szemembe süt a nap, így nem tudom rendesen megszámolni, hányan lehetnek. Ha előbb bevásárolnék, és utána állnék be a sorba, lehet, hogy jobban járnék. De nem tudom megítélni, melyik lenne a jobb, hatékonyabb és gyorsabb megoldás. Minden olyan idegesítően kiszámíthatatlan. És pont most kell átvennem egy hivatalos küldeményt. Csak személyesen, az okiratok bemutatásával. Nagyalakú. Amióta bedobta a postás az értesítőt, nem hagy nyugodni a nagyalakú küldemény, amit csak személyesen vehetek át. Besoroznak, mint dédapámat '14-ben negyvenévesen? És rólam is kiállítanak egy leírást, hogy pontosan beazonosítsanak: „termete közepes, arca kerek, szeme »macskás«, szemöldöke barna, orra rendes, szája szabályos”.

A sorban előttem egy élénk tekintetű, szőke kisfiú azzal nyaggatja az apukáját, ha tényleg háború lesz, ahogy mondják, apa, akkor itt is Panem országa lesz, és minden évben megrendezik az *Éhezők viadalát*? Az erdőben nem félek, kell víz, fémpalack és hálósák. Ha jól harcolok, nem fálnak fel az éhezők, apa.

Kettővel előttem a sorban egy fiatal lány fülhallgatóval a fülében, kezében könyvvel, hangosan vizsgatételt mond fel. Elmosolyodom a látványon: egy peripatetikus lány a posta előtti sorban!

Öt perc híján egy órája, hogy állok a sorban. Nem tágítok: az esküvői meghívókat postázom: Judittal még a háború kitörésekor elhatároztuk, ha eljön a béke, megtartjuk az esküvőt. Apám a galíciai csaták egyikében orosz fogságba esett, hadifogoly-transzportját Asztrahánba vezényelték. Míg ő oda volt, én lettem a családfő: most Judit néhány férfi családtagját várjuk vissza: van, aki a Pó folyónál, Isonzónál sebesült, van, aki a keleti fronton esett orosz fogságba.

Juditnak nem mondom, és anyámnak se, de attól tartok, hogy ennek itt nálunk, a határ menti kisvárosban nem lesz jó vége. A Kommün miatt is húzódik az átmenet, és óriási a felfordulás. Le kell szoknom, hogy magamban beszélek hangosan, mert itt már a gondolatokkal is vigyázni kell. Ilyen nem volt, hogy csendőr irányítja a postai forgalmat. Nem elég a megszállás,

de még ez is: kettészelik a települést, az erdőt, ami megóvott minket a nagy pusztítástól. Azt mondják, hogy augusztustól a postaforgalmat is beszüntetik. Hogy megyek át a testvéremhez? És ő hogy fogja gondozni az állatait itt, az erdő alatt? Dühös vagyok, kiszolgáltatottnak érzem magam, megalázónak a helyzetet, amibe ezzel az újabb húzással sodortak bennünket. Apáink hazafiasságból jól vizsgáztak. Pár hónapja tértek vissza teljesen meggyötörten a hadifogságból.

– Ez a sor vége? – kérdezi egy hölgy tőlem nagyon hangosan. Valami furcsa van benne, talán a maszkjának a színe: tűzpiros, és az ajkánál fekete. – Elugrom a boltba, addig tartaná a sort? – ezzel el is megy, és ott hagy engem a többi sorbanálló dühével: ők is elintézhették volna a bevásárlást. Mi lehet olyan sürgős ennek a vörös macának. Ilyenkor magamban számolok, próbálok nem reagálni, dédapám jut eszembe, aki negyvenévesen háborúzott, és mire a hadifogságból hazatért, kettévágták a határ menti várost, a család kettészakadt. Volt egy ikernővére, a nála magasabb, vékonyabb, szikárabb Ráhel (dédapám Sámuel), aki nevéhez hűen nagyon szerény, alázatos volt, mint a bárány, azt mesélte róla mindenki. És az ikrek többet nem találkoztak, mert felhúzták a kettészakított városok közé a kerítést szögessdróttal, és a kommunikáció egyetlen módja az volt a szétválasztott családtagok, rokonok, barátok közt, hogy odamentek a kerítéshez, járkáltak fel-alá, és átkiabálták egyik oldalról a másikra az üzenőanyagot. Szia, Ráki, hogy vagy? A gyerekek jól vannak, valahogy áthozunk az esküvőre. Gyógyszer kell-e?

Annyiszor elképzelttem ezeket a dialógusokat: olyan lehet, mint amikor a börtön épülete előtt összegyűlnek a rabok hozzátartozói, és ugyanúgy elkiabálják szükségleteiket.

Dédapám és a nővére többé nem találkoztak. Nagypám esküvőjére a kézzel írt meghívókat még elküldte, de hogy a posta kézbesítette-e azokat, vagy hogy a meghívottak megkapták-e, már nem tudjuk. A postaforgalom megszűnt, egy hídon keresztül lehetett hivatalosan átkelni hetente egyszer, útlevelemmel. Az meg nem volt, mert az összes hivatal átmenetileg bezárt. Az átmenetből aztán húsz év lett. Aki meg átkelt a hídon, azt megmotozták. S mivel női határőr nem volt, nők nem jutottak át a túloldalra.

Kár, hogy Ráhel olyan báránylelkű volt. Dédapám pedig csalódott, kiábrándult a rendszerből. Nagypám sokszor azon kapta őt, hogy ül a lócán, az egyetlen, keleti fronton készült fotóját nézegeti, és sír. Hogy neki nem ezért lett oda a bal keze, hogy elvegyék tőle az oláhok a jövőt. Meghasonlottunk mind, mondta gyakran, elcsukló hangon, és annak ellenére, hogy

sejtettük, mire céloz, nem firtattuk, csak bólogattunk, mint a sok bólogatójános, akikre dédapám sűrű, bozontos szemöldöke alól megvető pillantásokat szokott vetni. Naponta kijárt a határhoz, a falhoz: nemcsak a nővére miatt, hanem, mint később kiderült, páran, háborút megjárt katonák szervezkedni kezdtek, revansot akartak venni az őket és a hazát ért igazságtalanságon. Nem akarták elfogadni, hogy a város lakossága mentálisan két egymással szemben álló táborba tömörült.

Nagyapám már ezt a bizonytalanul felálló és működő világrendet szokta meg, és egyénileg küzdött. Nekünk, unokáknak hosszan mesélt a politikai rendszerek működéséről, az új világrendről, s amikor kitört a forradalom, és felállt az új politikai hatalom, ő már akkor is óvatosan nézegette a dédapáméhoz hasonló sűrű bozontos szemöldöke mögül az új hatalmi erőket. Ha ezek kipróbálják és megízlelik, milyen a hatalom, foggal-körömmel ragaszkodnak majd hozzá, és mindent megtesznek, hogy kezükben tartsák azt, amit egyszer már így vagy úgy megszereztek.

Most veszem észre, hogy a kisfiú előttem a sorban az apja helyett, aki a maszkja alól folyamatosan kiordít a telefonjába, nekem kezdi el mesélni az *Éhezők viadalát*, a film szerinte nagyon hasonlít a mostani helyzethez, apukám is azt mondogatja, hogy egyedül csak magamra számíthatok, ha küzdeni kell, és most, hogy vészhelyzet van, a hatalom a gyengéket elpusztítja, az erősebbeket legyőzi, és a helyzet nevében visszaél erejével, nemcsak szelektíven, hanem mindenkivel, akivel megteheti. Ezt nem fogjuk sokáig bírni, ezt tudják ők is, vagy ha nem, forradalom lesz, és akkor a győztes oldalára kell állni. Ekkor az apuka sorra kerül, a gyerek meg kint marad, ez a szabály.

A vörös maszkos és hasonlóan élénk hajszínű hölgy közben visszatér. Hogy ne fokozzam a feszültséget, magam elé engedem. A hölgy hálája jeléül, másodpercek alatt sodor egy szál cigarettát, a maszkja mögött megnyalja a vékony papírt, majd átadja nekem egy cinkos kacsintás kíséretében: finom fű is van benne, minden bio. Elveszem, és a maszkom alatt észrevétlenül kicserélem a szál cigit: eredeti Marlboro, még az előző életemben vettem a román határon, mert ott mindenhol lehetett kapni, nem csak a 18 éven felülieknek kijelölt boltokban. Az öngyújtóm nagyon régi, még nagyapámé volt, *brikett*ának is hívom, egyik legféltettebb tulajdonom. A vörös maszkos nő pont akkor pillant vissza rám, amikor meggyújtom a brikettát: elismerő pillantást mér rá, majd hangosan megkérdezi: honnan csempészték ezt be ide, Uram?

Igaz is: ezt a brikettát nagyapám öccsétől, huncut Feritől kaptam: neki volt egy kis helyi boltja a városban, ő hivatalosan átkelhetett a határon árubeszerzés céljából. Ő lett a helyiek csempésze: családtagoknak leveleket, gyógyszereket szállított, kis haszonnal pedig cigarettapapírt, öngyújtókövet, brikettákat csent át. Rejtély, hogyan sikerült neki, hisz minden alkalommal megmotozták. A legenda szerint egyik alkalommal a határőr megtalálta nála az öngyújtókat: abban az időben kezdtek el gyártani a gázzal működőket. A határőr nem tudta, hogy kell bekapcsolni, huncut Feri erre azt mondta neki, hogy ehhez át kell menni a hídon, és ott egy bizonyos kőre kell ráhelyezni a gyújtót, majd a hüvelykujjal meg kell nyomni a pöcköt, a másik kézben oda kell tartani egy papírt, és hosszan belenézni, ha szikrázni kezd. Állítólag a határőr hitte is, meg nem is Feri bának, ezt már nem tudjuk meg sosem. A korabeli krónikák szerint a híd magyar oldalán egy alkalommal akkora tűz keletkezett, hogy órákon át próbálták azt a helyiek és a város leszakított oldaláról odasiető tűzoltók segítségével eloltani. A tűz keletkezésének okáról végül azt írta a jegyző, hogy az az oláh határőr szándékos gyújtogatásának következménye lett.

A határőrt azonnal menesztették, a városban pedig hirtelen megszapordott az utcán cigarettázó és egymástól tüzet kérő fiatal emberek száma.